# Igauņu pieredze mēslu apsaimniekošanā

Septembra beigās GreenAgri projekta ietvaros mūsu lauksaimnieki devās pieredzes apmaiņas braucienā pie kaimiņiem igauņiem.

## "Laatre Piim"

A/S "Laatre Piim" gadā saražo 8000 tonnas piena, no kura tiek ražots siers. Vidējais izslaukums no govs 9500 kg gadā. Kā stāsta saimniecības vadītājs **Kalmer Kongo**, tagad viņi slauc 550 govis, bet pēc visu novietņu rekonstrukcijas plānots slaukt 1000 govis. Apsaimnieko 2200 ha zemes: 1100 ha audzē graudus, 100 ha aug kukurūza un 1000 ha aizņem zālāji. Tāpat kā mums arī kaimiņiem laikapstākļu dēļ ar graudu novākšanu gāja grūti, lai arī ražas bija labas (5–7 t/ha), kvalitāte zema. Ar ES fondu atbalstu ir rekonstruētas slaucamo govju novietnes, kuras tika uzbūvētas 1972. gadā. Šķidrmēslu glabāšanai uzbūvēta dzelzsbetona krātuve ar ietilpību 10 000 m$^3$. Novietnēs šķidrmēslu transportēšanai uz zemgrīdas kanāliem izmanto skrēperu tipa transportieri. No zemgrīdas kanāliem šķidrmēsli ar sūkņiem tiek pārsūknēti uz krātuvi. Speciāli šim nolūkam ir uzbūvēta sūkņu māja. Visa pārsūknēšana ir automatizēta, kur līmeņu sensori ieslēdz un atslēdz sūkņus. Krātuve aprīkota ar četriem maisītājiem. Ar šķidrmēsliem mēslo saimniecības laukus, un izvešanai izmanto gan savu tehniku, gan arī izmanto pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus. Igaunijas likumdošana šogad atļauj kūtsmēslus izvest uz lauka līdz 1. decembrim, bet no 2019. gada tas darbs būs jāpaveic līdz 1. novembrim. Kalmers uzskata, ka šī būs diezgan liela problēma, jo likumdošana šķidrmēslu izvešanu uz lauka pieļauj no 20. marta, bet esošajos klimatiskajos apstākļos parasti tas iespējams aprīļa sākumā. Saimniecības vadītājs saredz problēmas ar kūtsmēslu apsaimniekošanu, jo noteikumi paliek arvien stingrāki, kā rezultātā vajadzēs lielākas ietilpības krātuves kūtsmēslu glabāšanai, bet laiks to izvešanai ir samērā īss. Saimniecība kūtsmēsliem taisa analīzes, kuras Igaunijā ir jātaisa obligāti saimniecībām, kurās liellopu skaits ir 400 un vairāk, tā paredz vides pārvaldes noteikumi.

## "Tiri-jakobi"

"Tiri-jakobi" saimniecībā saimnieko **Karin Sepp**, kura darbību sāka 2000. gadā ar 14 piena govīm. Saimniecībai attīstoties, piena govju skaits sasniedza 190. Bija projekts uzbūvēt slaucamo govju kūti 400 govīm. Taču saistībā ar Krievijas embargo pienam un piena produktiem šis projekts līdz galam nerealizējās. Tagad tajā kūtī tiek turēti ap 320 piena šķirņu buļļi, kurus audzē līdz 18 mēnešu vecumam ar realizācijas svaru 700 kg. Piena bullīšus iepērk no citiem piensaimniekiem. Kopumā apsaimnieko 1100 ha zemes. Saimnieki audzē graudaugus un kaņepes. Ar iegūtajiem kūtsmēsliem mēslo saimniecības laukus. Saimniecībā audzē 140 gaļas šķirņu govis. Gaļas liellopi tiek realizēti gan eksportā, gan arī "Baltic Vianco" zālēdāja projekta ietvaros. Piena šķirņu bulļus realizē vietējās kautuvēs. Nākotnē plānots pāriet tikai uz gaļas šķirņu liellopu audzēšanu, jo ir jūtams pieprasījums pēc liellopu gaļas.

## "Andri-Peedo"

Kazkopības saimniecībā "Andri-Peedo" mūs sagaida tās saimniece **Linda Pajo**. Pirms saimniecības izveidošanas saimniekiem ar lauksaimniecību nav bijusi saskarsme. Saimniekošanu sāka ar 50 kazām. No šā gada aprīļa visas kazas tiek turētas jaunajā kūtī. Kūts paredzēta 500 slaucamajām kazām, kuru skaitu saimniece plāno sasniegt pēc 2 – 3 gadiem. Pašreiz slauc 100 kazas divas reizes dienā. Saimnieki ir izvēlējušies audzēt "Tīringas" kazu šķirni, jo šīs šķirnes kazu pienam ir labas garšas īpašības. Pirms gada no Vācijas tika ievestas 70 kazas. Ganāmpulku atražot saimnieki plāno paši. Tā kā kazas vēl ir jaunas, tad vidējais izslaukums no kazas dienā ir 2 l, bet vēlāk jābūt 4 l dienā. Pārraudzība ganāmpulkā netiek veikta, jo nav atrisināts piena paraugu ņemšanas process tieši kazām. Kazas visu gadu dzīvo kūtī. Saražoto pienu saimniecība pārdod gan pasterizētu, gan nepasterizētu. Augustā uzsāka puscietā siera ražošana, kurš gan vēl nav tirdzniecībā. Plānots pārdot arī mīksto sieru. Ganāmpulka vadība tiek plānota tā, lai piens būtu visu gadu. Vasaras sezonā kazas ēd svaigu sienu un zāli. Kombinēto spēkbarību kazas saņem slaukšanas laikā.

Pirms jaunās kazu kūts būvniecības tika pētīta Vācijas kazkopju pieredze. Igaunijā šī ir pirmā kūts, kura būvēta tieši kazām. Kūts aprīkota ar modernu slaukšanas zāli un siena kaltēšanas aprīkojumu. Siena kaltēšana notiek trīs apcirkņos, kur 80 cm augstumā no grīdas atrodas siets. Ar ventilatora palīdzību tiek pūsts siltais gaiss. Saulainās dienās izmanto silto gaisu, kurš ir sasilis starp dubulto jumtu, bet naktī un lietainajās dienās izmanto šķūņa telpas gaisu. Visa siena žāvēšanas vadība ir automatizēta. Iekārta pati kontrolē temperatūru un mitrumu. Šī tehnoloģija ļauj sienu kaltēt arī septembrī. Tā tiek iegūts augstas kvalitātes siens. Zāli var pļaut, kad tajā ir visvairāk proteīna un enerģijas. Siens saglabājas zaļš un labi smaržo. Kūtsmēslus no kūts ved uz lauka un izkliedē gan pamatmēslojumā, gan virsmēslojumā. Nākotnē plānots kūtsmēslus kompostēt.

## "Polva Agro"

"Polva Agro" mūs sagaidīja saimniecības vadītājs **Peeter Alep** un galvenā zootehniķe **Heli Sadam**. Šī saimniecība apsaimnieko 2230 ha zemes, no kuriem 1000 ha ir īpašumā un pārējā tiek nomāta. Slaucamo govju skaits 1000, bet kopējais liellopu skaits pārsniedz 2000. Saimniecībā audzē graudaugus un rapšus, daļu no kviešiem pārdod, bet daļu izmanto lopbarībai. Gadā pārdod 11 000 t piena. Govis slauc slaukšanas zālē tris reizes dienā. Vienlaicīgi var slaukt 40 govis. Vidējais piena izslaukums no govs gadā ir 12 t. Vidējais laktāciju skaits ganāmpulkā 2,2. Govis grupē pēc ražības, nepārsniedzot 120 govis katrā grupā. Visas govis saimniecībā ir pašu ataudzētas. Tā kā tiek ataudzētas labas teles, tad govis tiek intensīvi brāķētas. Teles pārdod uz ārzemēm (Gruzija, Turcija, Krievija). Apsēklošanai izmanto šķiroto spermu un 67 % dzimst telītes. Ja 13 mēnešu vecumā teles sasniedz 400 kg svaru, tās sēklo. Pirmās atnešanās vecums ganāmpulkā ir gandrīz 24 mēneši. Sēklošanas reižu skaits telēm 1,5 un govīm – 2 reizes. Šķidrmēslus uzglabā lagūnā, kuras ietilpība ir 60 000 m$^3$. Divas reizes gadā izved šķidrmēslus uzreiz iestrādājot tos zemē. Gadā izved 80 000 m$^3$ šķidrmēslu. Papildus iegūst 7–8 tūkstošus tonnu cieto pakaišu kūtsmēslus. Kūtsmēslu izkliedes normas plāno agronoms. Saimniecībā ir visa nepieciešamā tehnika kūtsmēslu izvešanai un iestrādei.

## "Nopri"

Uz savu senču zemes piensaimniecībā "Nopri" saimnieko **Tiit Niilo**. Šai saimniecībā izslaukto pienu pārstrādā 40 dažādos piena produktos. Saimnieks apsaimnieko 550 ha zemes no kuriem 150 ha ir saimniecības īpašumā. Slauc 200 govis. Pašreiz tiek būvēta jauna kūts, lai varētu slaukt 400 govis. Jau trešo gadu govis slauc 3 reizes dienā. Vidējais izslaukums no govs 11 t gadā. Dienā izslauc 6 t piena, no kurām 4 t pārstrādā saimniecībā, bet 2 t pārdod piena pārstrādes uzņēmumam "Valio". Atkarībā no ražības, govis sagrupētas piecās grupās. Katrai grupai ir sava barības deva. 250 ha audzē graudaugus lopbarībai, bet pārējos hektāros – zāli. Šķidrmēslus no kūts zemgrīdas kanāliem ar sūkni pārsūknē uz lagūnu. Šķidrmēslus uz laukiem izved divas reizes gadā, izvešanai izmantojot pakalpojumu sniedzējus. Pakalpojumu sniedzējus piesaista lauku apsēšanai un novākšanai. Saimnieks darbu dod 25 vietējiem iedzīvotājiem. Tā kā no saimniecības līdz Tallinai ir 300 km, lielā attāluma dēļ loģistikas izmaksas sastāda 18% no produkcijas cenas. Saražotajiem piena produktiem pēc iespējas ātrāk jānonāk veikalos pie patērētājiem, jo, piemēram, pienam, kuru pilda pudelēs, derīguma termiņš ir 4 dienas. Kā lielāko problēmu laukos, saimnieks saskata darbaspēka trūkumu. Taču viņš ir patiesi lepns, ka ar darbu spēj nodrošināt vietējos iedzīvotājus.

**Raimonds Jakovickis**